

УДК 658.14

Ірина Спільник

Тернопільський національний економічний університет

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ АНАЛІЗУ ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

Iryna Spilnyk

PROBLEMATIC ASPECTS OF ENTERPRISE EQUITY ANALYSIS

Зміни, що відбулися у змісті фінансової звітності підприємства, потребують переосмислення сутності її елементів та перегляду усталеної методики аналізу фінансового стану підприємства, зокрема його власного капіталу.

Важливим напрямом аналізу власного капіталу підприємства є оцінка достатності власних фінансових ресурсів для формування активів підприємства згідно їх цільового призначення, тобто фінансування певних активів за рахунок відповідних джерел. Цей принцип відповідності активів джерелам їх фінансування називається золотим правилом балансу. Джерелами фінансування необоротних активів, як правило, є власний капітал та сторонній капітал, що залучається підприємством на довгостроковій основі. Не виключені випадки їх формування і за рахунок короткотермінових зобов'язань, що є свідченням нецільового використання коштів. Залучення поточних сторонніх джерел фінансування необоротних активів є ознакою зростаючих фінансових труднощів підприємства. Оборотні активи, як правило, формуються за рахунок власного капіталу і за рахунок короткострокового позиченого капіталу. Хоча не виключене їх фінансування за рахунок довгострокових джерел.

Для оцінки достатності власних джерел фінансування для формування активів використовуються аналітичні коефіцієнти: забезпеченості матеріальних оборотних активів власним оборотним капіталом; забезпеченості оборотних активів власним оборотним капіталом; самофінансування розвитку підприємства; коефіцієнт автономії.

Коефіцієнт забезпеченості матеріальних активів власним оборотним капіталом характеризує ступінь покриття власним оборотним капіталом потреби підприємства у матеріальних оборотних активах. Зростання цього коефіцієнта в динаміці означає зміцнення фінансової стійкості підприємства.

Коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власним оборотним капіталом характеризує наявність у підприємства власного оборотного капіталу, який необхідний для поточної діяльності, ступінь забезпеченості всіх оборотних активів власними джерелами без залучення сторонніх. Значення цього коефіцієнта свідчить про достатність у підприємства власного оборотного капіталу, необхідного для фінансування сукупних оборотних активів. Що вище рівень цього коефіцієнта, тим вища фінансова стійкість підприємства, то більше у нього можливостей для проведення незалежної фінансової політики.

Коефіцієнт самофінансування характеризує забезпеченість поточної діяльності підприємства оборотним капіталом. Він визначається як відношення власного оборотного капіталу до загального обсягу активів підприємства. Що вище значення цього показника, то стійкіший фінансовий стан. Цей показник характеризує наявність у підприємства власного оборотного капіталу для фінансування його діяльності. Позитивною тенденцією слід розцінювати його зростання.

Для оцінки рівня мобільності власного капіталу застосовують коефіцієнт маневрування власного капіталу як відношення власного оборотного капіталу до власного капіталу. За динамікою його значення можна судити про зміну частки власного капіталу, що скеровується на формування оборотних активів. Ріст цього

коефіцієнта є позитивним індикатором зміцнення фінансової стійкості підприємства.

Таким чином у проведенні аналізу власного капіталу і аналізу фінансової стійкості зокрема та аналізу фінансового стану загалом часто використовують показники власного необоротного капіталу і власного оборотного капіталу, у тому числі для розрахунку ряду аналітичних коефіцієнтів. Правильність здійснення цих розрахунків поставлена у залежність від однозначності трактування елементів фінансової звітності та їх економічної сутності.

Слід зазначити, що у зв'язку із змінами, які відбулися у змісті фінансової звітності відповідно до ПСБО 1, розрахунок наведених аналітичних показників є дещо ускладненим.

Зокрема через відображення витрат майбутніх періодів у складі оборотних активів, чим до речі, порушено принципи побудови балансу за однорідністю економічної сутності складових елементів та відображення активів у балансі підприємства за зростанням їх ліквідності.

У змісті активу балансу з'явився новий III розділ «Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття», що також суперечить принципу наведення за зростанням ліквідності, адже, як відомо, абсолютно ліквідними активами є грошові кошти та їх еквіваленти, які відображено наведено вище (у складі II розділу активу). Напрошуються питання, як трактувати такі суми, якщо вони мають місце у балансі? Яка мета їх винесення із загальної суми необоротних активів? Про що це інформує користувачів фінансової звітності? Як їх трактувати при аналізі балансу внутрішніми і зовнішніми суб'єктами аналізу? Чи брати їх до уваги при розрахунку аналітичних показників, зокрема оборотності сукупного капіталу, рентабельності необоротних і сукупних активів тощо. З одного боку, ці активи призначені для реалізації на сторону протягом наступного періоду або операційного циклу, але вони були попередньо профінансованими і становили складову сукупних активів підприємства, а отже незалежно від того чи були вони активно задіяними у господарському обороті минулого поточного періоду, підлягають включенню до розрахункових підсумків, з іншого боку, - виокремлення вартості таких активів у окремий розділ очевидно є попередженням про можливе зниження рівня матеріально-технічної бази, а відтак – рівня індексу постійного активу підприємства.

Пов'язаною із такою зміною у активі балансу можна вважати появу і відповідного самостійного IV розділу пасиву «Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, призначеними для продажу, і групами вибуття». Судячи з назви ці суми однозначно є зобов'язаннями, але який їх термін? Якщо у складі пасиву балансу при розрахунку ряду коефіцієнтів виокремлюють довгострокові зобов'язання, короткострокові кредити і поточні (короткострокові) зобов'язання, то як бути із віднесенням сум, що наведені у цьому розділі?

Ускладнює розрахунки також і той факт, що у межах певного розділу одночасно здійснюється відображення зобов'язань підприємства та забезпечень його майбутніх платежів, резервів і сум цільового фінансування, благодійної допомоги; а також доходів майбутніх періодів у складі поточних зобов'язань і забезпечень підприємства, що є дещо нелогічним. Таким чином з огляду на відсутність чітких тлумачень щодо окремих позицій балансу, їх подальше трактування і використання в аналітичних розрахунках залишається на розсуд аналітика.

Порушені питання, щодо неоднозначності позицій фінансової звітності та доцільності внесених змін, як таких що не сприяють її прозорості, поінформованості користувачів, зручності у використанні для проведення аналізу, є актуальними і потребують подальшого вирішення.